

Лариса Пестрецова,

зав. відділу Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна)

Україна, 03039, м. Київ, просп. Голосіївський, 3

E-mail: lara_obmin@i.ua

Ірина Шульга,

мол. наук. співробітник Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна)

Україна, 03039, м. Київ, просп. Голосіївський, 3

E-mail: shulga@nbuv.gov.ua

Тетяна Клочок,

зав. сектору Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна)

Україна, 03039, м. Київ, просп. Голосіївський, 3

E-mail: klochokt@nbuv.gov.ua

Особливості комплектування фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у 1991–2000 рр.

У статті розкриваються особливості комплектування фонду НБУВ у період 1991–2000 рр., зумовлені соціально-політичними перетвореннями у країні, змінами статусу Бібліотеки і поглибленням її функцій, відсутністю стабільного фінансування та пошуком альтернативних джерел комплектування.

К л ю ч о в і с л о в а: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, система комплектування бібліотеки, джерела комплектування, формування бібліотечного фонду.

Упродовж усієї історії існування Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) питанням формування документного фонду надавалося великого значення. За багато років сформувалася ціла система комплектування бібліотеки, виокремилися різні джерела комплектування: український обов'язковий безоплатний примірник, купівля, передплата, документообмін, дари установ, дари окремих осіб, Центральний колектор наукових бібліотек. Багатоджерельність документного потоку забезпечує не тільки гарантовану кількість надходжень обсягів видань до фондів НБУВ, а й їх різноманітність.

Комплектування – провідний етап роботи бібліотеки з формування її документно-інформаційного ресурсу. Саме від останнього залежить бібліотечно-інформаційна діяльність установи загалом. Бібліотека виконує важливі соціальні функції накопичення, зберігання та надання в користування документів для забезпечення вільного і безкоштовного доступу користувачів до інформації. Процес комплектування багатоплановий, він залежить від багатьох чинників. Комплектування змінюється під впливом соціальних перетворень у суспільстві, розвитку самої бібліотеки, розширення її завдань, функцій, від участі у тих чи

інших програмах, від реформування галузей науки, культури, інтенсивності запровадження інноваційних технологій [1, с. 32–33].

Процес комплектування у кожний конкретний період часу має свої особливості, які впливають на формування фонду наукової бібліотеки загалом. **Мета статті** – на основі аналізу надходжень видань до НБУВ визначити особливості комплектування фонду бібліотеки у першому десятилітті української незалежності.

Джерельною базою нашого дослідження стали звіти про бібліотечно-бібліографічну та інформаційну діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського за 1991–2000 рр., наукові праці українських бібліотекознавців: О. Воскобойнікової-Гузевої [2], Н. Малолетової [3, 5, 6], О. Онищенко [7], А. Соляник [9], Н. Стрішенець [10] та ін.

Починаючи з 1991 р., на діяльності Бібліотеки позначаються всі проблеми перехідного періоду країни. Економічна криза в державі, перебудова державного апарату, правових засад її діяльності, руйнація державної системи книговидавництва та книгорозповсюдження, а особливо відсутність стабільного фінансування бібліотек, повільний розвиток законодавчої бази щодо формування

бібліотечних фондів – усе це спричинило зменшення обсягів комплектування не тільки НБУВ, а й бібліотек усіх академічних установ. В умовах згорання фінансування, руйнації системи надходження обов'язкового примірника, виникнення великої кількості нових видавництв та їх відмови (у більшості випадків) передавати Бібліотеці безоплатний примірник тощо спеціалісти з питань комплектування активно перебудовують свою діяльність відповідно до вимог сьогодення.

Перехід з 1988 р. книговидавничої галузі на повний госпрозрахунок та самофінансування, роздержавлення книготорговельної мережі, розвиток комерційних книговидавничих і книготорговельних структур в умовах жорсткого податкового тиску, інших фінансово-економічних перешкод з боку держави стали причиною значного зростання оптових та роздрібних цін на друковану продукцію. Націнки на неї посередницьких фірм-книгорозповсюджувачів часто у декілька разів перевищували відпускні ціни видавництва. Це негативно позначилося на систематичному поповненні новою літературою фондів у першу чергу державних бібліотек, які не були пристосовані до ринкових умов господарювання.

За даними статистики друку України, упродовж 1991–1997 рр. удвічі зменшилася кількість назв і тиражів наукових книг та брошур, питома вага суспільно-політичних книжкових видань у деякі роки становила 0,4–1,3 % вітчизняного документопотоку. Конче нестабільно розвивався випуск виробничих, науково-популярних, дитячих та інших типів соціально значущих видань, котрі забезпечують науковий та культурний прогрес суспільства. Поряд з цим, порівняно з показниками 1992 р., у 1996-му середній тираж наукової книги зменшився у 2,6 раза, науково-популярної – у 8,4, виробничої – у 3 рази, довідкової – у 2, навчальної – у 1,4 раза. Рівень випуску видавничої продукції в Україні у 1996 р. був нижчим, ніж у післявоєнні 1950-ті. У 1997 р. на одного жителя країни було видано 0,61 книжки, у 1999-му – 0,36. Не сприяла поліпшенню типо-видової структури вітчизняного документного пототоку і ситуація, що склалася наприкінці 1990-х рр. у податковій галузі держави: за даними Міжнародного союзу видавців, Україна серед 43 країн світу мала найвищі ставки податку на додану вартість щодо книжкової продукції – 28 %, тоді як у США вони становили від 0 до 8,5 %, у Росії – 0 %, у Німеччині – 7 %, Франції – 5,5 %, Японії – 3 % [9, с. 145, 149].

Основні етапи розвитку системи комплектуван-

ня НБУВ, які безпосередньо залежать від ринкових відносин, у своєму монографічному дослідженні виокремила О. В. Воскобойнікова-Гузєва [2, с. 50]. Вона цілком слушно зазначила, що у кожний конкретний історичний період свого розвитку Бібліотека зазнавала певних трансформацій, які зумовлювалися передусім соціальними потребами суспільства, соціально-політичними перетвореннями, еволюцією наукового знання, а зі змінами статусу Бібліотеки, розширенням і поглибленням її функцій, відбувалися зміни у її організаційній та функціональній структурі, системі документопостачання, кількісному та видовому складі фондів. Так, з 1994 р. спостерігається зміна пріоритетів у формуванні книжкового репертуару як України, так і країн СНД, що, звичайно ж, вплинуло на комплектування фондів Бібліотеки. Заповнивши книжковий ринок виданнями розважального характеру, видавці переходять до продукування актуальної, якісної літератури з усіх галузей знання, особливо з питань філософії, релігієзнавства, української та світової історії, культури, економіки, комп'ютерних технологій, юриспруденції. Однак, на процес поповнення бібліотечних фондів сучасними виданнями негативно впливає недостатне (а іноді навіть відсутність) фінансування та обмежене використання готівкових розрахунків.

Згідно з Указом Президента України № 244/96 від 5 квітня 1996 р. наша бібліотека отримала статус національної. Президія НАН України своїм розпорядженням від 06 червня 1996 р. № 190 затвердила «Положення про Національну бібліотеку України імені В. І. Вернадського», в якому чітко вписані основні функції НБУВ як бібліотеки загальнодержавного значення. У розділі II, п. 2.1. цього документа однією з основних функцій Бібліотеки визначено повне комплектування, постійне зберігання (у т. ч. архівного примірника) і забезпечення доступу до створених на території України документів на всіх видах носіїв інформації.

Із наданням Бібліотеці статусу національної відбувається розширення її функцій щодо інформаційного забезпечення науково-дослідної діяльності академічних установ. Його повнота та обсяг регулюються диференційованим відбором творів друку з урахуванням профілю наукових розвідок. Одним з головних пріоритетів постає завдання формування головної загальнодержавної наукової колекції світової літератури, забезпечення доступу до світових інформаційних джерел і максимально повного задоволення потреб населення в зарубіжній інформації. У цей період дедалі більше уваги

приділяється також комплектуванню літератури з соціально-політичної, правової тематики, проблем світової економіки, екологічних питань [2, с. 44].

У травні 1997 р. набули чинності постанови Президії ВАК України «Про затвердження переліків установ, до яких обов'язково повинні надсилатися наукові видання, де можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт» та «Про затвердження переліків установ, до яких обов'язково повинні надсилатися наукові монографії, в яких опубліковані основні результати дисертаційних робіт». Завдяки цим документам до НБУВ почали оперативніше надходити вітчизняні наукові видання, хоча надсилалися вони здебільшого в одному примірнику, що не давало можливості повноцінно формувати архівний фонд видань України.

Зміна стратегії і тактики комплектування НБУВ у 1991–2000 рр. значною мірою зумовлювалася нестабільним характером розвитку книжкової справи у державі. Комплектування фондів НБУВ здійснюється відповідно до завдань, визначених її Статутом, Положенням про Національну бібліотеку України імені В. І. Вернадського, її місцем в єдиній системі бібліотечно-бібліографічного та інформаційно-аналітичного обслуговування читачів, органів державного управління та законодавчої влади, напрямів науково-дослідної роботи Національної академії наук України.

Слід наголосити, що 1990-ті рр. стали переломними для трансформації процесу комплектування, адже розширилося коло діяльності нашої установи, кардинально змінилася технологія формування фонду Бібліотеки. Саме в цей час розпочалася бурхлива діяльність комплектаторів з пошуку коштів на придбання книг, шляхів оплати та доставки видань, розмитнення посилок з книгами, юридичного унормування раніше невідомих сфер відносин, складання договорів з постачальниками на взаємовигідних для бібліотеки умовах тощо. Відповідно посилюється роль відділу комплектування вітчизняної літератури, котрий забезпечує формування національного універсального зібрання нашої держави, країн СНД і Балтії, відповідає за організацію початкового етапу формування фондів Бібліотеки. Вживаються конкретні заходи щодо удосконалення всієї системи комплектування бібліотечного фонду, зокрема, вивчається ефективність традиційних та ведеться пошук нових джерел комплектування документів. Що важливо, поєднуються різні джерела комплектування: обов'язковий примірник видань України, міждер-

жавний і міжнародний книгообмін, дари, київський бібколектор, Центральний колектор наукових бібліотек (Росія), передплата, купівля.

Основним джерелом комплектування фондів у цей період залишалася система обов'язкового примірника (ОП), хоча видавничі структури часто порушували порядок розсилки ОП до бібліотек, незважаючи на Постанову Кабінету Міністрів України від 6 липня 1992 р. «Про впорядкування розсилки контрольного примірника творів друку». Позитивний вплив на документопостачання вітчизняних видань до НБУВ справив Закон України «Про обов'язковий примірник», що набув чинності у квітні 1999 р. Згідно з ухваленим законом, Бібліотека набула права на отримання своєї частки ОП документів (друкованих та електронних), випуск яких здійснюється на території нашої держави. Саме завдяки системі ОП тепер у Бібліотеці забезпечується національна реєстрація видань, складаються універсальні бібліографічні джерела, призначені для інформаційного обслуговування суспільства, ведеться національна статистика друку, формується національний бібліотечний фонд, здійснюється міжнародний книгообмін, створюється національний архів друку, виконуються наукові дослідження, направлені на вдосконалення книжкової справи [4, с. 98].

Варто відзначити, що за цим джерелом фонд НБУВ збільшився на майже 300 тис. примірників. Так, з 1996 р. надходження обов'язкового примірника включно з архівним примірником (крім газет): книжкових видань, авторефератів, періодики, інших видів видань також істотно зросли (1996 р. – 31 750 прим., 1999 – 34 821, 2000-й – 37 594) порівняно з 1992 р., коли надійшло всього 28 010 примірників.

Значно активізувалися надходження авторефератів. Якщо у 1991 р. їх надійшло 4531 прим., то у 1996-му – 7032. Стрімко поповнювався і фонд дисертацій, загальна кількість яких за вказаний період становила понад 27 тис. прим., якщо у 1991 р. надійшло лише 632 прим., то у 2000-му – 3992 [10, с. 83, 86].

Загальновідомо, що важливим засобом наукової комунікації, доволі зручною трибуною для оприлюднення наукових ідей, теорій, результатів досліджень, проведення наукових дискусій, визначення рейтингів вчених є журнали. Статті в науковій періодиці за оперативністю випереджають інші види публікацій, і їх вважають актуальним та оперативним джерелом отримання інформації. А це для користувачів – найбільша цінність [8, с. 117, 118]. Тому протягом означеного періоду

спостерігається позитивна динаміка надходжень періодичних видань з джерела «Обов'язковий примірник видань України»: у 1991 р. – 2797 прим., у 1996-му – 4346, у 2000-му – 8891. Хоча водночас зменшуються надходження авторефератів з колишніх республік СРСР (у 1993 р. – 1353 прим., 1994-му – 644, 1995-му – 166). Особливо помітно впали показники надходжень науково-технічної, довідкової, енциклопедичної літератури. Стало складно отримувати з держав ближнього зарубіжжя безкоштовну малотиражну літературу (тези доповідей, матеріали конференцій, урядові документи) [2, с. 45].

Деякий час Центральний колектор наукових бібліотек (Росія, м. Москва) залишався одним з основних джерел надходження літератури від видавництв країн СНД, з якого ми систематично отримували наукові та популярні галузеві видання. Для відбору документів за цим джерелом використовувалися не лише тематичні плани, а й здійснювався ретельний аналіз інформаційно-документного потоку таких періодичних видань, як «Книжный бизнес», «Книжное обозрение», «Книготорговый бюллетень», каталогу «Книги в наличии и печати» тощо.

Важливість цього джерела для комплектування фондів НБУВ визначалася видовим складом документів (статистичні довідники, щорічники, збірники наукових праць, міжвузівські збірники, тези доповідей та ін.) за досить низькими цінами на друковану продукцію. Наша книгозбірня отримала з цього джерела значну кількість літератури з питань філософії, сучасних природничо-технічних проблем, економіки, мистецтвознавства тощо.

Проблеми з оперативним проходженням документів з ЦКНБ через митницю та обмеженість фінансування цього напрямку комплектування – головні причини скорочення надходжень. У 1996 р. отримання літератури з ЦКНБ ускладнилося особливостями проходження вантажу через Київську митницю, адже, згідно з митними правилами України, Бібліотека була зобов'язана при отриманні літератури з інших країн (якщо вона не безкоштовна) сплачувати високі податки, внаслідок чого ціна книги зростала вдвічі. Наша співпраця з ЦКНБ тривала до 1997 р. За 1991–1997 рр. до Бібліотеки надійшло 43 171 прим. документів.

Допоміжним джерелом комплектування фондів НБУВ літературою видавництв м. Києва та обласних книговидавничих організацій був столичний Бібліотечний колектор. Тут література замовлялася не лише за видавничими тематичними планами

випуску літератури, але й шляхом перегляду та відбору видань на полицях. Із цього джерела у 1992–1997 рр. до фондів Бібліотеки надійшло 9122 прим. документів, що становило менше одного відсотка від загальних надходжень. З 1993 р. надходження з Київського бібколектора істотно скорочуються до 1228 прим. документів (у 1992-му – 5982 прим.). Це зумовлювалося тим, що репертуар запропонованих документів не відповідав профілю комплектування НБУВ, а асортимент малотиражних відомчих галузевих документів виявився досить невеликим. Крім того, більшість із запропонованих видань можна було придбати через видавництва або книготорговельні організації за значно нижчими цінами. Означені обставини зумовили остаточне припинення співпраці з Київським бібколектором у 1998 р.

Для комплектування фонду Бібліотеки вкрай важливими були підтримка і розвиток системи міждержавного книгообміну, який залишався одним з найефективніших джерел поповнення фондів малотиражними відомчими документами країн СНД і Балтії. Із цього джерела упродовж 1991–2000 рр. надійшло понад 50 тис. прим. документів. Обмін документами ми здійснювали із науковими організаціями, серед яких: державні, наукові бібліотеки СНД і Балтії, а також бібліотеки різних систем, відомств України – всього майже сто установ.

Важливим складником міждержавного книгообміну став книгообмін періодичними науковими виданнями і монографіями у рамках Міжнародної асоціації академії наук (МААН), який здійснювався на основі рішень Ради МААН: «Про безвалютний обмін науковою друкованою продукцією» (№ 8 від 17.11.1993 р.), «Про розширення інформаційного обміну між академіями наук – членами МААН» (від 17.11.1995) та ін.

Угода про створення МААН підписана уповноваженими делегаціями національних академій наук 15 країн Європи і Азії на установчих зборах в Інституті теоретичної фізики АН України (Київ, 23 вересня 1993 р.). До Асоціації на правах повноправних членів увійшли академії наук усіх країн СНД, її президентом було обрано академіка НАН України Б. Є. Патона. У центрі уваги МААН перебували питання відновлення та поглиблення зв'язків між ученими країн СНД, збереження та розвитку наукового потенціалу і, насамперед, фундаментальної науки, інтеграції науки і освіти, підготовки наукових кадрів, створення умов для запитуваності наукових досягнень і

нарошування внеску науки в соціально-економічний розвиток держав – учасниць Співдружності. Серед першочергових завдань, вирішенням яких опікувалася МААН, варто виокремити організацію обміну інформаційними ресурсами. Це питання знайшло відображення у низці постанов Рад МААН [7, с. 51].

Для розв'язання поставлених завдань і координації діяльності створено Раду директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів академії наук – членів МААН, відповідно до Постанови НАН України від 22.11.1995 р. № 300 «Про заходи Академії наук України з реалізації рішень Ради МААН», яка визначила стратегічні напрями діяльності в бібліотечно-інформаційній сфері академії наук країн Співдружності. Головою Ради було обрано академіка НАН України О. С. Онищенко, а базовою організацією визначено Національну бібліотеку України імені В. І. Вернадського.

Одним із основних напрямів діяльності Ради директорів був документообмін і НБУВ виступила лідером процесів міжбібліотечної взаємодії. За 1996–2000 рр. наша установа відправила бібліотекам – членам МААН 18 477 примірників, а отримала від них 4685. Найактивнішим партнером НБУВ став Російський гуманітарний науковий фонд, який, починаючи з 1999 р., передав Бібліотеці кілька тисяч томів наукових видань, опублікованих за його видавничою програмою.

Важливе значення для поповнення бібліотечних фондів у 1991–2000 рр. мало джерело «Дари і колекції», звідки до фондів НБУВ надійшло 216 845 прим. документів. Найбільше видань ми отримали від бібліотеки Адміністрації Президента України, Фонду «Відродження», Президії НАН України, Українського Дому, Міністерства інформації України. Це в основному книги, журнали, автореферати, карти, атласи, ноти. У 1991 р. Бібліотека сформувала колекцію релігійно-філософського видавництва «ІМКА-ПРЕС», яка репрезентувала твори філософської, історичної, теологічної тематики, художньої літератури та мистецтва (загалом 300 прим. документів). У 1999 р. було започатковано колекцію «Пушкінський проект», до якої передали 1000 прим. документів – монографій, художніх творів російських класиків, сучасних письменників, видань з гуманітарної тематики. У 1996 р. вдалося завершити опрацювання великої колекції Спілки композиторів України (понад 25 тис. прим. документів), яка включає нотні видання, грамплатівки, музикознавчі видання та художню літературу.

Не можна не відзначити колекційні зібрання окремих осіб, зокрема члена-кореспондента НАН України, мікробіолога М. М. Сиротініна (2037 прим.); професора Київського університету ім. Тараса Шевченка, історика М. С. Воліна (123 прим.); академіка Ю. С. Ліпатова (1819 прим.); українського мовознавця, педагога, академіка АН УРСР І. К. Білодіда (2502 прим.) та ін. У особистих колекціях представлені документи, які мають велике значення для дослідження розвитку науки, історії, культури, освіти: пам'ятки писемності, прижиттєві видання авторів.

Завдяки джерелу «Купівля» відділ комплектування забезпечував основний фонд та читальні зали Бібліотеки необхідною кількістю найбільш цінних документів України, країн СНД та Балтії для оперативного обслуговування користувачів заповнення лакун поточного комплектування.

Необхідні документи, як правило, закуповувалися у книгарнях, книготорговельних комерційних структурах та безпосередньо у видавництвах. У роботі з комерційними структурами виникали певні труднощі через відсутність інформації про видання, які готувалися до друку, невиконання деякими з постачальників взятих на себе зобов'язань. Загалом за джерелом «Купівля» протягом означеного періоду надійшло 44 910 прим. вітчизняних видань та літератури ближнього зарубіжжя.

Оскільки деякі приватні підприємства друкували свої видання за кордоном, НБУВ не завжди отримувала їх обов'язковий примірник. Тому купівля залишалася чи не єдиним гарантом (крім документообміну) отримання перших примірників таких видань. Досить часто Бібліотека співпрацювала з книготорговельними фірмами на взаємовигідних умовах, адже вони пропонували широкий асортимент видань Росії і України за помірними цінами, а також мали змогу постачати літературу в борг та ще й самостійно здійснювати доставку замовлених видань.

Передплата періодики для поповнення фондів Бібліотеки проводилася за щорічними каталогами періодичних видань України, Росії, країн СНД. Для цього постійно здійснювався моніторинг журналів і газет, виявлялися нові видання, визначалася потреба в них та шляхи їх отримання. Організація підготовки замовлення на періодичні видання, починаючи з 1998 р., здійснювалася повністю у комп'ютерному режимі, що значно підвищило оперативність і ефективність роботи з опрацювання даних, направлення та підготовки документації, отримання зведеної статистичної

інформації. За цей період через «Передплату» до Бібліотеки надійшло 162 231 прим. документів. Найбільшу кількість літератури наша установа отримала у 1997 р. – 22 020 прим. документів, а у 2000-му – 27 724. У 1996 р. вперше було передплачено періодичні видання з додатками на електронних носіях (дискетах, CD-ROM).

Усі фахівці одноставні в думці, що період останнього десятиліття ХХ ст. виявився вкрай складним для комплектування фондів НБУВ, особливо зарубіжною літературою [5, 6], адже далися взнаки суспільно-політичні події, перехід на нові економічні відносини і пов'язана з цим реорганізація всієї системи фінансування, зміна правил проведення міжнародного книгообміну тощо [3, с. 98].

Впали показники надходжень періодики і за таким джерелом комплектування, як міжнародний книгообмін (МКО), хоча його питома вага у 90-х рр. становила 48–63 % загальної кількості одержаної зарубіжної літератури, незважаючи на значне скорочення кількісного складу партнерів (у 1990 р. – 1776 установ у 71 країні; у 1999-му – 1243 установи у 70 країнах). Аналізуючи роль і значення МКО у різні історичні періоди, можна констатувати, що НБУВ своєю практичною діяльністю завоювала міжнародне визнання [6, с. 26–27].

За умов, що склалися, істотно загострилися проблеми уточнення та удосконалення критеріїв і методів відбору літератури для бібліотек мережі АН України. Хоча накопичений досвід інформаційної підтримки комплектування зарубіжними періодичними виданнями (вивчення попиту, виявлення інформаційних видань тощо) дещо знизили гостроту питання, заявила про себе стійка тенденція до зменшення загальних надходжень зарубіжної літератури (у т. ч. журналів, таблиця).

Динаміка надходження зарубіжної літератури (1990–1999)

Рік	Валютна передплата (у т. ч. журналів)	Міжнародний книгообмін (у т. ч. журналів)
1990	21 637 (16 693)	39 480 (27 102)
1992	11 106 (9 090)	32 939 (23 026)
1995	13 134 (12 571)	24 525 (21 022)
1997	1 968 (1 968)	21 577 (15 067)
1999	180 (180)	18 258 (14 929)

У 1990–1991 рр. особливо помітним був спад надходжень літератури за рахунок валютних асигнувань через Всесоюзне об'єднання «Міжнародна книга». Незважаючи на те, що виділена ЦНБ сума асигнувань (435 тис. інв. крб.) на 1990 р. залишалася на рівні 1989-го, рахунки на більшість журналів «Міжнародна книга» не сплатила, мотивуючи свої

дії відсутністю валюти у Зовнішньому економічному банку СРСР. Саме через це агенція не оплатила передплату журналів і на 1991 р. [6, с. 27].

З 1994 р. Бібліотека налагоджує співробітництво у справі закупівлі іноземної літератури з Інформаційним відділенням компанії EBSCO (Нідерланди). Однак, у 1995 р. Державний комітет України з питань науки та технологій сплатив EBSCO лише чверть суми за передплату журналів, що спричинило значне зменшення надходжень.

Досягнення, існуючі проблеми вітчизняного та іноземного комплектування всебічно обговорювалися на Міжнародній конференції «Стратегія комплектування фондів наукової бібліотеки», що пройшла у Києві 8–10 жовтня 1996 р. Фахівці НБУВ взяли активну участь у цьому зібранні. Вони виступили з доповідями про стан і перспективи організації вітчизняного комплектування, торкнулися питань нормативного регулювання безоплатного обов'язкового примірника, комплектування шляхом валютної передплати та активізації міжнародного книгообміну тощо.

Отже, упродовж 1991–2000 рр. з усіх джерел комплектування фонди НБУВ поповнилися на 1 млн 628 тис. прим. і загальний обсяг фонду Бібліотеки на 01.01.2001 р. становив 13 млн 284 тис. прим. документів. Згідно зі статистичними звітами, складеними за даними Генеральної книги сумарного обліку Ч. III («Рух фонду»), за цей період обсяги надходжень документів, залежно від джерела комплектування, коливалися від одного до тридцяти відсотків від загальних надходжень.

Незважаючи на складні умови, Бібліотека у цей історичний період розвитку нашої держави все-таки зберегла провідне місце у вітчизняному і міжнародному інформаційному середовищі, вона-активно залучається до вирішення актуальних проблем, пов'язаних з задоволенням інформаційних потреб сучасних користувачів, забезпеченням інноваційного розвитку суспільства.

Список бібліографічних посилань

1. Вергунов В. Комплектування фондів ДНСГБ УААН: стан і перспективи. *Бібліотечний вісник*. 2006. № 5. С. 32–37.
2. Воскобойнікова-Гузєва О. *Наукові видання у фонді Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. Київ, 2004. 179 с.
3. Красій Р., Малолетова Н., Полякова О. Комплектування бібліотек НАН України зарубіжними періодичними виданнями в сучасних умовах. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2011. Вип. 29. С. 96–107.
4. Лобода В. Обов'язковий примірник видань наукових установ Національної академії наук України як джерело комплектування Національної бібліотеки України імені В. І. Вер-

надського : аналіз надходження за 2008–2011 рр. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2013. Вип. 37. С. 98–112.

5. Малолетова Н. І., Красій Р. Л. *Міжнародний книгообмін Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1918–2008. Започаткування. Становлення. Розвиток*. Київ, 2009. 144 с.

6. Малолетова Н., Полякова О. Централізоване комплектування зарубіжними періодичними виданнями бібліотек мережі НАН України: історичний огляд. *Бібліотечний вісник*. 2012. № 6. С. 20–30.

7. Онищенко О., Солоіденко Г. Раді директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів академії наук – членів МААН – 20 років. *Бібліотечний вісник*. 2013. № 5. С. 51–56.

8. Полякова О., Клочок Т., Білько Є. Аналіз комплектування періодичними виданнями фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2013. Вип. 38. С. 116–130.

9. Соляник А. А. *Система документопостачання бібліотечних фондів : закономірності розвитку*. Харків, 2005. 230 с.

10. Стрішенець Н., Клочок Т., Білько Є., Лобода В. Вивчення повноти комплектування обов'язковим примірником Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2011. Вип. 29. С. 81–95.

References

1. Verhunov, V. (2006). Komplektuvannia fondiv DNSHB UAAN: stan i perspektivy [Acquisition of the State scientific agriculture library funds: condition and prospects]. *Bibliotchnyi visnyk*, 5, 32-37. [In Ukrainian].

2. Voskoboinikova-Huzieva, O. (2004). *Naukovi vydannia u fondi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho* [Scientific publications in the fond of V. Vernadsky National Library of Ukraine]. Kyiv. [In Ukrainian].

3. Krasii, R., Malolietova, N., Poliakova, O. (2011). Komplektuvannia bibliotek NAN Ukrainy zarubizhnymy periodychnymy vydanniamy v suchasnykh umovakh [The acquisition for libraries by the National Academy of Sciences of Ukraine by foreign periodicals in modern conditions]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy im. V. I. Vernadskoho* (Is. 29), (pp. 96-107). Kyiv. [In Ukrainian].

4. Loboda, V. (2013). *Oboviazkovyi prymirnyk vydan naukovykh ustanov Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy yak*

dzherelo komplektuvannia Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: analiz nadkhozhdennia za 2008-2011 rr. [Obligatory copy of scientific publications of scientific institutions of the National Academy of Sciences of Ukraine as a source acquisition of the V. Vernadsky National Library of Ukraine: analysis of income in 2008-2011]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy im. V. I. Vernadskoho* (Is. 37), (pp. 98-112). Kyiv. [In Ukrainian].

5. Malolietova, N. I., Krasii, R. L. (2009). *Mizhnarodnyi knyhoobmin Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho. 1918-2008. Zapochatкування. Stanovlennia. Rozvytok* [International book exchange of the V. Vernadsky National Library of Ukraine. 1918–2008. Establishment. Becoming. Development]. Kyiv. [In Ukrainian].

6. Malolietova, N., Poliakova, O. (2012). Tsentralizovane komplektuvannia zarubizhnymy periodychnymy vydanniamy bibliotek merezhi NAN Ukrainy: istorychnyi ohliad [Historical review on NAS of Ukraine libraries centralized completing with foreign periodicals]. *Bibliotchnyi visnyk*, 6, 20-30. [In Ukrainian].

7. Onyshchenko, O., Soloidenko, H. (2013). Radi dyrektoriv naukovykh bibliotek ta informatsiinykh tsestriv akademii nauk – chleniv MAAN – 20 rokiv [Board of directors of scientific libraries and information centers of academies of sciences, members of IAAS – 20-year anniversary]. *Bibliotchnyi visnyk*, 5, 51-56. [In Ukrainian].

8. Poliakova, O., Klochok, T., Bilko, Ye. (2013). Analiz komplektuvannia periodychnymy vydanniamy fondiv Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho [Analysis of the acquisition by periodicals of the fonds of the V. Vernadsky National Library of Ukraine]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy im. V. I. Vernadskoho* (Is. 38), (pp. 116-130). Kyiv. [In Ukrainian].

9. Solianyk, A. A. (2005). *Systema dokumentopostachannia biblioteknykh fondiv: zakonmirnosti rozvytku* [Documentation System of Library Fonds: conformities to law of development]. Kyiv. [In Ukrainian].

10. Strishnets, N., Klochok, T., Bilko, Ye., Loboda, V. (2011). Vyvchennia povnoty komplektuvannia oboviazkovym prymirnykom Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho [Study of the real acquisition by obligatory copy of the V. Vernadsky National Library of Ukraine]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy im. V. I. Vernadskoho* (Is. 29), (pp. 81-95). Kyiv. [In Ukrainian].

FEATURES OF ACQUISITION OF VERNADSKY NATIONAL LIBRARY OF UKRAINE IN 1991-2000

Larysa Pestretsova,

head of Department, Vernadsky National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

Iryna Shulha,

junior researcher, Vernadsky National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

Tetiana Klochok,

head of the Sector, Vernadsky National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

The features of acquisition of library collection of Vernadsky National Library of Ukraine in 1991-2000 open up in the article, conditioned socio-political transformations in a country, by the changes of Library status and deepening of its functions, absence of the stable financing and search of alternative acquisition sources.

K e y w o r d s: Vernadsky National Library of Ukraine, acquisition system of library, acquisition's sources, formation of library collection.

Vernadsky National Library of Ukraine
3, Holosiivskyi ave., Kyiv, 03039, Ukraine
E-mail: lara_obmin@i.ua

Стаття надійшла до редакції 4.10.2018 р.